

קישור לזום בימי רביעי בשעה 20:45 | קישור לקבוצת הוואטסאפ של השיעור

ט. נאמנות להפסידה כתובתה – בעניין מוחזק
ומוציא בכתובה

ט: " אמר אביי אף אנן... ומפסידה".

המקורות

1. היחס בין לאוסרה ולהפסידה כתובתה

• תוס' ט: ד"ה 'נאמן להפסידה', ריטב"א ד"ה 'אמר רב יהודה' עד: "...לענין איסורא דחמיר", רמב"ן ד"ה 'הא דאמר'.

2. מי נחשב 'מוחזק' בחיובי הכתובה:

• תוד"ה 'לא' בעיקר מ: "אבל קשה...", (תוד"ה 'אי' עד: "...בחזקת מריה"), יב: במשנה ובגמ': "ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל", תורי"ד שם "אר"י א"ש הלכה כר"ג... מחזקת מרי" ובהמשך: "וי"ל דלא קשיא... ממונא מחזקת מריה (השני)"¹, ירושלמי כתובות פ"ט ה"ז עד: "...עם השטר".

3. שטר העומד להיגבות כגבוי דמי או לא:

• סוטה כד. במשנה: "מתו בעליהן עד... לא נוטלות כתובתן" ובגמ' כה. "מתו בעליהן... לאו כגבוי דמי", שבועות מב. "ההוא דא"ל לחבריה... נמי למימרא סיטראי נינהו", ב"ב לב. "ההוא דאמר ליה לחבריה...דקימי זוזי לוקמיה" ובתוד"ה 'והלכתא' "ונראה לר"ג...".

• גיטין לז. "תנן התם השביעית משמטת... כגבוי דמי", ריטב"א גיטין שם ד"ה 'והא דאמרין דילמא בית שמאי היא', שו"ת הרשב"א ח"ב סי' רנד עד: "...ואוקמי ממונא הוא".

• תוס' סוטה כה: ד"ה 'בית הלל סברי' (וד"ה 'לאו כגבוי דמי').

• כנסת הגדולה סי' פב סעיף נז "וגם ראיתי לרב מהריב"ל... לא איתרע שטרא וכגבוי דמי"³, רשב"א כתובות ט: ד"ה 'הא דאמר' "ואם תאמר כיון... וקיימא לן כותיה", שיעורי ר' דוד כתובות ט: תקנו.

ציטוטי מקורות

חדושי הריטב"א מסכת כתובות דף ט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה. פרש"י ז"ל וכ"ש לאוסרה עליו, בדר' אלעזר לעיל פי' לאוסרה עליו אבל להפסידה כתובתה לא, משמע דסבר מרן ז"ל דר' אלעזר ושמואל פליגי, ולא נהירא דאמאי מוקמינן פלוגתא ביניהו כיון דלא פריש לן תלמודא, אלא ודאי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, אלא דר"א ניחא ליה לאשמועינן דאפילו לאוסרה עליו נאמן אף על גב דאית

¹ מוזמנים לעיין גם ב: שיטה טו: ד"ה 'איני עייכ' בשם הר"י מיגאש עד: "...אוקי ממונא בחזקת מריה", ובגמ' לו. בגמ': "איילונית אין לה...לאלם הוא" וברש"י ד"ה 'הא רבן גמליאל ובתוד"ה 'החרשתי מתחילתו עד: "...לא איתרע" ובהמשך: "וליי נראה לפרש...".

² אין צורך להיכנס לכל הסוגיות לעומק, צריך להבין את המקרה ולנסות להבין מה המעמד של השטר ומי נחשב ה'מוחזק' בממון – האם השטר כגבוי דמי יוצר חזקה או לא.

³ קצות פגה, יועוד נראה לעני"ד... והוא נכון",

לה חזקה דכשרות וכ"ש בממון דנאמן דאוקי ממונא בחזקת מריה, ושמואל ניחא ליה לאשמועינן דאפילו לממון הקל נאמן וכ"ש לענין איסורא דחמיר.

חדושי הרמב"ן מסכת כתובות דף ט עמוד ב

הא דאמר רב יהודה אמר שמואל האומר פ"פ מצאתי נאמן להפסידה כתובתה, לאו למימרא דלאוסרה עליו לא מהימן דהא ודאי כיון דמפסידה כתובתה מינה מיקם קים ליה בגוה דמילתא וכיון דקים ליה נאמן דשווא אנפשיה חתיכה דאיסורא, אלא אפי' להפסידה כתובתה קאמרינן, ואיכא מאן דפריש להפסידה כתובה דוקא קאמר, ולא מחוור לן.

תלמוד ירושלמי מסכת כתובות פרק ט הלכה ז

מתני' הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תיפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים מנכסי יתומין לא תיפרע אלא בשבועה הנפרעת שלא בפניו לא תיפרע אלא בשבועה: גמ' אמר רבי זעורא כעין שבועת תורה ירדו להן וכתובה לא הוחזקה בידו לגבות אלא כמי שגבת מיכן והילך והוא כתובה עם השטר

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף לז עמוד א

והא דאמרינן דילמא בית שמאי היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. תימה א"כ לב"ש אין לך מלוה בשטר שמשמטת, ותירץ החכם הגדול רבי פנחס הלוי אחיו של רבינו נר"ו דשטר שאין בו אחריות נכסים לב"ש אף על גב דס"ל דכגבוי דמי משמט, וגזירת הכתוב היא, אבל היכא דאית ביה אחריות אינו משמט דלענין האחריות אמרינן דהרי הם כאילו הם גבויים הנכסים ולפיכך אינו משמט, אבל רש"י פירש דלא אמרי ב"ש דשטר העומד לגבות כגבוי דמי אלא בשטר שיש בו אחריות נכסים, ויש טעם לדבר מפני שזהו כגבוי ואי אפשר להפסידו אפילו מוכר הקרקע אבל אם אין בו אחריות נכסים אפילו יש לו כמה קרקעות אפשר שימכור אותם והלה לא ימצא מה יגבה דאפילו יש לו מטלטלין (ומ"ה) [ומת] אינו גובה מהם דמטלטלין דיתמי לבע"ח לא משתעבדי (ואפי') [ומשו"ה] אינו כגבוי, אבל כשיש בו אחריות נכסים הוא דאמרינן דהוי כגבוי, וזה נכון.

שו"ת הרשב"א חלק ב סימן רנד

עוד שאלת שטר הנמצא גרר בין שטה לשטה אי נמי מאחוריו אם חוששין לו שמא שובר כתוב היה וגררו או לא, תשובה נראה ודאי שאין חוששין לו לכלום. ולא מרעי לשטרא בחששא כזו לפי שהשטר מוחזק הוא ביד מלוה וכאלו הממון הכתוב בו מוחזק בידו. כדמשמע בההיא דשבועת הדיינין. דסיטראי נינהו דאסיקנא. דאי פרעיה בין דידיה לדידיה אי נמי באפי סהדי ולא אדכר ליה פרעון דנאמן לומר סיטראי נינהו, משום מגו דאי בעי אמר לא היו דברים מעולם. אי נמי לא נתנן לי בפרעון אלא במתנה. ואף על גב דקיימא לן דמגו לאפוקי ממונא לא אמרינן, וטעמא דמלתא משום דשטרא מוחזק הוא וכאלו ממון הכתוב בו מוחזק ביד המלוה ואוקומי ממונא הוא.

כנסת הגדולה הגהות טור חושן משפט סימן פב (וכללי מיגו)

וגם ראיתי לרב מהריב"ל בח"א בכללי המגו דף קכ"ט ע"ג שהקשה על כלל זה דהיאך כתבו התוס' דהיכא דאיכא שטרא מעליא מקרי להחזיק ואמרינן מגו והא קי"ל כבית הלל דאמרי בפרק הנשבעין דשטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי והניח קושיא זו בצ"ע. ועיין מי שתירץ מורי הרב ז"ל לזה בח"א סימן ע'. ואני בעניי נ"ל שדעת התוס' דלאו בכל מילי קאמ' בית הלל שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי, שהרי בפרק המקבל גבי יתומים אמרי אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח, מסיק רבי יוחנן דעל היתומים להביא ראיה דארעא כיון דלגוביינא קיימי בחזקת ב"ח קאי. ולכאורה ר' יוחנן כבית שמאי והוא תמוה וכי שביק בית הלל ועביד כבית שמאי, וכבר הקשו כן התוס' בסוטה פרק ארוסה ותירצו דדוקא בשטר כתובה שהשעבוד הוא ספק סברי בית הלל שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי, אבל גבי שבח דהיתומים מודים שהקרקע הוא של ב"ח ששטר העומד ליגבות כגבוי דמי. וכיון שלמדונו רבותינו בעלי התוס' דלאו בכל מילי אמרי בית הלל שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי אף אנו נאמר דס"ל לתוס' בפרק ח"ה דלא אמרי בית הלל שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי ומיקרי להוציא אלא דוקא היכא שרוצה להוציא בשטר זה בטענתא לחודה בלא מגו דומיא דסוטות שמתו בעליהם שבאים לגבות הכתובה בטענה דלא זכינן ודומיא דמת לוח בחיי מלוה שבאים לגבות בטענה שלא נפרענו, אבל היכא שבאים להוציא בשטר מכח מגו דומיא דעובדא דפרק הכותב ובפרק שבועת הדיינין דמגו דיכיל למימר להד"ם יכיל למימר סטראי נינהו לא אמרינן לאו כגבוי דמי אלא הרי הוא כגבוי, וכמו שצריך לחלק לדעת הר"ן ז"ל דאף דס"ל דאף על גב דאיכא שטרא מעליא מקרי להוציא ולא מהימנינן ליה ה"מ היכא דליכא מגו אבל היכא דאיכא מגו אלים כח המגו אפילו להוציא וכדכתבינן לעיל, הכי נמי דלדעת התוס' וסיעתם יש לחלק בין כשרוצה להוציא בשטר בטענתא לחודה בלא מגו להיכא שרוצה להוציא במגו.

ועוד נ"ל והוא הנכון, דס"ל לתוס' דאימתי אמרינן דשטר העומד ליגבו' לאו כגבוי דמי, היכא שהשטר יש לו רעותא מצד הדין או התקנה דומיא דסוטות. דכיון דמצד הדין היה להם לשתות ומתו בעליהן איתרע שטרא, כיון שעדים מעידים שנסתרה ואפשר שהיא טמאה. ודומיא דמת לוח בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה, דמחמת התקנה אינו יכול לגבות בשטר זה אלא בשבועה, וכיון שלא על פיהם איתרע שטרא לאו כגבוי דמי. אבל בעובדא דסטראי נינהו, כיון שהשטר לא איתרע אלא על פיו שהודה שקבל, כיון שמפיו אנו חיים הפה שאסר הוא הפה שהתיר, וכיון שהיה יכול להכחיש ולומר להד"ם, והשטר במקומו עומד וגובה בו, אף כשאמר סטראי נינהו לא איתרע שטרא וכגבוי דמי.

חדושי הרשב"א מסכת כתובות דף ט עמוד ב

וא"ת כיון דאלו אינה מכחשת מהימנא וגביא כתובתה השתא נמי נהימנא משום מגו דהא אמרי' לקמן (י"ג א') דטעמא דר"ג משום מגו, איכא למימר מגו לאפוקי ממונא בריא ובריא לא אמרינן, ואף על גב דאיכא שטר כתובה אפוקי ממונא הוא, ולא דמי לההיא דאמרינן בפ' שבועת הדיינין (מ"ב א') בענין ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל ולא פרעתיך בפני פלוני ופלוני א"ל הנהו סטראי נינהו ואמר רב פפא איתרע שטרא והני מילי דא"ל פרעתיך בפני פלוני ופלוני אבל שלא בעדים לא מגו דאי בעי אמר לא היו דברים מעולם כי א"ל סטראי נינהו מהימן דאלמא כל לאוקומי שטרא לאו אפוקי ממונא חשבינן ליה, דהא ליתא דהתם היינו טעמא משום דההוא שטרא שעת הכושר הוה ליה אבל הכא אם איתא דזינתה תחתיו שטרא כמאן דליתא דמי דלא חל שעבודא דשטרא כלל, ואי נמי אם זינתה קודם שנתארסה לא חל שטרא כלל למ"ד כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל וקי"ל כותיה.

תקנו) אי כתובה הוי כגבוי, אף דחשיב א"י אם נתחייבתי
אכן אכתי קשה, דהנה בש"ש (שמעתא א' פכ"ד) כתב, דהא דמבואר בתוס' דמהני ספק ספיקא להוציא ממון,
היינו דוקא בכתובה, אבל לא שאר ממונות, ומשום דכתובה כיון דהוי כגבוי כבר, לכן מהני ספק ספיקא
להוציא, וכן מה"ט נמי מהני רוב בכתובה, ולא בשאר ממון, ומשום דכתובה הוי כגבוי.
וצ"ע דלפי מה שהוכחנו בדעת התוס' דספק חיוב כתובה הוי כא"י אם נתחייבתי, איך יתכן לומר דהוי כגבוי,
כיון דהוי ספק אם נתחייב כלל.
ועוד צ"ע, דהנה בתוד"ה לא דקא טעין וכו', כתבו בסוה"ד, וז"ל, ואי לא אמרינן מיגו להוציא אתי נמי שפיר
עכ"ל, דמשמע דנסתפקו בזה אי אמרינן מיגו להוציא.
ולכאורה הא בכל דוכתי פשוט להתוס' דלא אמרינן מיגו להוציא, ומה נסתפקו הכא.
וע"כ צ"ל דהיינו משום דכתובה שאני משום דהוי כגבוי, כמ"ש בש"ש.
אכן הרי זה צ"ע כנ"ל, דהא הוכחנו דכתובה הוי כא"י אם נתחייבתי, דספק אם יש חיוב כלל, ואיך שייך לומר
בזה כגבוי.
ואפשר לומר, דאע"פ דהוי א"י אם נתחייבתי, ואין כאן חיוב ודאי, אפ"ה שייך בזה דין כגבוי דמי, והיינו
דעצם "הדין" כתובה הוי ודאי לנו דיש לה דין כתובה ליטול אח"כ כשימות או יגרשנה, ורק דעכשיו נעשה
כאן טענות וספיקות בעיקר החיוב, ובזה שפיר אמרינן דמהני דין הודאי לנו לסלק הספיקות, ולומר דמסתמא
היא ככל אשה שיש לה דין כתובה, וזהו הדין כגבוי דמי, דחשיב ודאי שיש לה דין כתובה, ולכן שפיר כתבו
דמהני בזה ס"ס לחייב.
וכן א"ש הא דנסתפקו דבכתובה אפשר דמהני מיגו להוציא, אף דבעלמא פשוט דלא מהני, ומשום דבכתובה
לא חשיב כ"כ להוציא, דמשום דין כגבוי נחשב דין ודאי, אף על פי שמצד עצם החיוב הוי א"י אם נתחייבתי
וכמש"נ.